

A zsidóság szerepe a 48-as forradalomban

Történelmi szemelvények a szabadságharc idejéből

JÓKAI MÓR:

„Az üldözöttek asyluma a mi körünk legyen“

(Életképek, 1848 március 19.)

„Ellenségein tehát, akik a véres lázadásra izgatnak... kik a hon lakosai bármely osztályának a nemzetörségből leendő kirekesztésére munkálkodnak. Kik a zsidók ellen, melly osztály a forradalom leghevesebb percében erősen részt vett a tett mezején, — a polgárok között izgatnak...“

Vége a kasztagnyűlöletnek! Kiket a régi fogalmak korhadtt omladékainak pártolói maguktól elüldöznek, azokat mi fogadjuk védelmünk alá, és esküdjünk pártfogást mindennek, a mi elnyomott, üldözött és méltatlanul bántott. Az üldözöttek asyluma a mi körünk legyen. S legszebb diadalunk legyen az, hogy mindenki, ki méltatlanul nyomva érzi magát, hozzánk jö bántalmi orvoslása végett.

Az elmúltakért semmi szemrehányás! Martius 15-én az egész hazza újjá született, vele együtt minden egyes hazafi. Legyen gondunk a jövőre, ne a múltra.

Egyenlőség, szabadság, testvériség!

Éljen a haza!“

EGRESSY GÁBOR:

Zsidók a szabadságharcban

(Életképek, 1848 március 26.)

„A nép a nemzeti dal kinyomatását is követelte. Az is fogantatba ment. Az eső már ekkor is sűrűn esett, s a nép mégis mindig gyűlt és várt. Mialatt a sajtó oda benn működék, Vasvári, Degré, Irányi, Jókai, Petőfi, egy izraelita-orvos és én beszélünk a néphez...“

KOLMÁR JÓZSEF:

Egy szép tavasznapom

(Életképek, 1848 április 30. Felelős szerkesztő: Jókai Mór és Petőfi Sándor.)

„Ekép mondám el reggeli imámat Buda regényes csúcsain. És elindulék éjszak felé, hogy megtekintsem a helyet, hol Attila vára feküdt.

Ó-Budán valék.

Attila várát hiába keresem; udvarát elfoglalá a mezők füve, köveiből viskókat építnek és templomot.

Szombati nap vala. Elmentem a zsinagógába.

Olly különösnek tetszett előttem fedettfővel lépni be az isten egyházába. Gondoltam: csak szokás s belém, a gyermekbe más szokást csepegtettek keresztyén szülőim.

Sokáig áhítatoskodtam Izrael népe között. Igen, áhítatoskodtam, mint jó keresztyénhez illik, ki tisztelettel hajol meg Mózes ősvallása előtt, melly, a keresztyén vallásnak tisztes szülő anyja; ki nem nézi: vajjon a templomon kereszt van-e vagy kakas, hogy benne imádkozhassék; mert az emberiség ismét tiszteli, a ki nem zárkózik privilegizált falak közé...“

Megvártam, míg a szentek szente megnyílt, s a tízparancs két tekerese kivételét.

Szent áhítat fogta el lelkemet, midőn az üldözött nép szent ereklyéjét megláttam, melly a mienk is, melly az emberiségé, s melly az emberi boldogságnak talpköve.

Gondolkodám: hogy a nép, melly e tízparancsot illy ájtatos tiszteletben tartja, — rossz nem lehet.

Honnan van mégis a százados ellenszenv, a szünni nem akaró üldözés?

Nem vallásban fekszik az, barátaim. Másutt gyökerezik e rossz.

Izrael vallása fonséges... De hitem szerint a keleti gyöngyöket meg kell tisztítani a sötét századok iszapjaitól. A ferde szokásoktól el kell búcsúzni. Magyar földön a Jehovát magyarul kell imádni. A nagy nemzettestbe testvéreileg beleolvadván, le kell

mondani amaz álpróféták által kcholt hamis tanról, mintha a messiás még nem jött volna el. Mert a messiás eljött, egész lelki fenségében: nem rég is egyengetők az ő útját és hallók a „hőzsána“ kiáltásokat előtte s utána. A messiásnak neve: *egyenlőség, szabadság, testvériség.*

...Egy az imádkozók közül, látván, hogy idegen vagyok izraelben, hozzám jött és nyájasan szólta magyarul: kérdezősködém tőle egyről másról, beszélgeténk a ceremóniákról s somorúan hallám megjegyzését: hogy maholnap istenöket sem imádkozhatják bátorságban, félvén a keresztyének megtámadásától. Vigasztalni akarám: de hirtelen Pozsonyra gondoltam.

...Egy attilás zsidó mellett lépdelék el, bizalommal megszólítám és kérdéseimre felelt magyarul: Okosan beszélt. benne gyönyörködém. Előhozta, hogy nekik szép kisededővő intézetök van s kért, hogy tekintsem meg: mert olyant — s ezt némi büszkeséggel mondá — még magyar honban nem láttam. S ott levő kis fiának megparancsolá, hogy engem odavezessen.

Örömmel követém a kis zsidó fiút a kisededővő intézet felé.

Egy kis kertben játszva találtam izrael apró nemzedékét, számra mintegy hatvanat, mind megannyi kis ártatlan angyalt, és tősgyökeres magyar csemetét, szépen és tisztán öltözve; vidáman futkostak a kert rostélyzata körül; némelyek katonás tempóval lépdeltek föl alá.

Kedvem lett volna a kedves gyermekeket sorba csókolni.

Majd oktatójok levéve piros hegedűjét a lugasról s indulót húzott nekik. Öröm volt nézni a sok mosolygó angyalt, mint igazodtak glédába, s indultak befelé: A teremben két körben rendezett karszékekre letelepedtek. Először is egy kis rövid magyar imádságra kulcsolák össze kis kezeiket, azután szépen énekeltek, és elkezdődött a játék és lecke. Bámulnom kellett okos és értelmes feleletökön, és játszi kedvökön. Majd Petőfi dalait szavalták, vagy a „szózat“ himnust énekeltek és a főt dalt; majd tánczra kerekedtek, és a társas kört bámulatos ügyességgel lejtették. Majd testöket gyakorolták birkózással vagy fölváltva daloltak és szavaltak.

Boldog szülők, kik illy intézetbe vihetétek gyermekeiteket.

Igen, polgártársaim, Óbudán illy intézet van, melly becsületükre válik ottani izraelita polgártársaimnak, kik lelkes kisededővőjüket a művelt lelkű Halasi István urat egészen fölhatalmazták gyermekeiknek a korszellemben illő kiképzésére.

Ide menjetek azért, ti nyárspolgárok, és piruljatok el, megszégyenülvén a ti lelketeknek törpeségében.

„Igazi Makkabeus had“

(Churivari, Életképek, 1848 május 28. Szerkesztő: Petőfi és Jókai.)

...A magukat eddig beiratott önkényteseknek egy harmada zsidó. Derék, izmos, bátor legények. Igazi Makkabeus had.

A helybeli zsidók 100 önkénytest állítanak és tartanak ki három évre. Azonkívül 100 ezer pengő forintot ajánlottak készpénzben s mindennemű arany és ezüst ékszereiket.

Török-Szentmiklósról három földesúr huszonhét jobbággyával együtt beállott az önkénytesek közé. Ezek mennek aztán jó példával elő.

A keddi népgyűlésen Rottenbiller lélekhez szóló szavakban mondá el a népnek a haza vészes állapotját, elmondá: hogy a legdrágább kincs a haza, érte mindenünket fel kell áldoznunk. Lelkesedésében letépte nyakáról arany lánczát, óráját, ujjairól a gyűrűket s első volt azokat a haza kincstárába tenni. A lelkesedés, melly szavait követte,

leírhatatlan, nők siettek oda, függőiket lekapcsolva, gyűrűiket leszedve. Néhány perc alatt a haza százazrekkel lett gazdagabb.

Lássuk már most azt is, mint tesznek ki magukért a pesti „hausherrék“?

Egy hausherr, kinek a zöldfa-utcában nagy kétemeletes háza van, adott 10, azaz

tíz forintot.

Egy másik, kinek az újtéren, Dorottya-utcán és József-piaczon háromemeletes házai vannak, adott tizenhat forintot.

Több pedig gunyolva ígér filléreket a kolduló nemzetnek.

Becsületes, derék hazafiak!